

בס"ד. אחרון של פסח, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות!¹ ואיתא בזהר פ' משפטים², והאי איהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל³, ובזהר פ' שמות⁴, ששם מבאר בארוכה פרטי הענינים שיהיו בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו, מסיים, כל אתין ונסין וגבוראן דעבד קוב"ה במצרים יעביד לון לישראל, כד"א כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ומזה משמע שהעיקר הוא היציאה ממצרים, והחידוש הוא שכך יהי גם בגאולה העתידה. אמנם, במאמר הזהר פ' תצא⁵ בפירוש אראנו נפלאות, כתב הרמ"ז⁶, שכוונת הזהר לבאר את העילוי של הגאולה העתידה לגבי גאולת מצרים, שעלי' נאמר אראנו נפלאות, בלשון נסתר (אף שהפסוק מתחיל בלשון נוכח, כימי צאתך), ע"פ הידוע⁷ שאי אפשר להמשיך אור מפנימיות עתיק (וגם מפנימיות אבא שחשוב כפנימיות עתיק) עד שיבוא המשיח. ולפי שעדיין לא נודע ולא נתגלה, יצדק לומר עליו אראנו בלשון נסתר, שמה שהי' נעלם עד עתה יראה לאותו הדור כו"⁸. ופירוש זה מתאים גם עם מ"ש הצמח צדק⁹ מפרי עץ חיים¹⁰, שאראנו נפלאות היינו בחי' בינה, אימא עילאה, אלא שביצי"מ הי' זה ע"י המשכה מהבינה במלכות, ולעת"ל שיהי' כנור של שמונה נימין¹¹, יהי' הגילוי מהבינה עצמה. ונמצא, שבפסוק זה יש ב' פירושים שלכאורה הם הפכיים זמ"ז. ויש להוסיף, שעד"ז מצינו בפסוק¹² הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו, שגם בו יש ב' פירושים הפכיים לכאורה¹³, ושניהם הובאו בתורה אור. פירוש הא', שכל

-
9) שם (ע' תפז).	1) מיכה ז, טו.
10) שער חג המצות פ"ו* ד"ה "מהר"י ז"ל".	2) קכ, א.
11) ערכין יג, ב.	3) ר"ה יא, א. שמור' פט"ו, יא.
12) תהלים סו, ו.	4) ט, א.
13) ראה גם רד"ה הפך ים ליבשה תשכ"ז (סה"מ תשכ"ז ע' רב).	5) רעו, ע"ב.
	6) הובא גם באוה"ת נ"ך ח"א עה"פ (ע' תפז).
	7) ראה שער הכוונות ענין כוונת ק"ש דרוש ב.
* כ"ה באוה"ת. ובדפוסים שלפנינו הוא בפ"ז.	8) ראה גם ד"ה והי' ביום ההוא תשכ"ב (סה"מ תשכ"ב ס"ע רכו ואילך).

הפסוק קאי בקריעת ים סוף¹⁴, שזהו ענין הפך ים ליבשה, כמ"ש¹⁵ וישם את הים לחרבה ויבקעו המים, ואז, בנהר יעברו ברגל, כמ"ש¹⁶ ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה, ולכן, שם (בקי"ס) נשמחה בו. ופירוש הבי"ד¹⁷, דמ"ש שם נשמחה בו (שם דייקא, שלכאורה הוא מיותר), שמורה על העלם והסתר וריחוק, היינו, לפי שבקרי"ס הי' הענין דנשמחה בו בהעלם, וענין זה יתגלה לעתיד, כאשר בנהר יעברו ברגל, דקאי על בקיעת הנהר דלעתיד לבוא, כמ"ש¹⁸ והניף ידו על הנהר גוי' והכהו גוי'.

ב) ויובן כל זה ע"פ המבואר במאמר [נשמצא בביכל שהי' עד עתה בשבי', ונגאל לאחרונה בפדיון שבויים, וכנראה הוא מאמר של רבינו הזקן, שהי' גם אצל הצמח צדק, ורשם עליו הגהותיו כו'] על הפסוק¹⁹ ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה²⁰, דפי' ויאר קאי על הענן והחושך, שהחושך האיר את הלילה, וצריך להבין איך החושך יאיר כו'. וממשיך, שיש להקדים הפסוק הפך ים ליבשה גוי' שם נשמחה בו, פי' שם לשון נסתר, דהיינו למעלה מעלה, בבחי' ההעלם וההסתר כו'.

ג) וממשיך במאמר, ולהבין זה, הנה תחלה יש להבין מה שאין שלמי שמחה בשביעי של פסח, דבחג הסוכות שלמי שמחה הם כל ימי החג (כולל גם שמיני עצרת שהוא רגל בפ"ע²¹), אבל בחג הפסח אין שלמי שמחה רק ביום הא', ושאר ימי החג הן לתשלומין בלבד, ונמצא שאין מקריבים שלמי שמחה בשביעי של פסח²².

ומקדים לבאר הענין דשלמי שמחה, שקשור עם חיוב השמחה בימים טובים שהם מועדים לשמחה²³, ואין שמחה אלא בבשר²⁴, שזהו הבשר דשלמי שמחה. דלכאורה, כיון שענין המועדים הוא כמ"ש²⁵ אלה מועדי הוי' גוי' אלה הם מועדי, אינו מובן, איך שייך שהשמחה של מועדי הוי', אלה הם מועדי, תהי' שמחת האדם למטה, ובפרט בהיותו

14 תו"א בשלח סב, ד. סד, סע"ב ואילך. לקו"ת צו טו, ב ואילך (נוסח אחר ממאמר הנ"ל לאדה"ז). ובתוס' הגהות — אוה"ת ויקרא ח"ד ע' תתקצד ואילך.
15 בשלח יד, כא.
16 שם, כב.
17 תו"א שם סב, א.
18 ישע"י יא, טו.
19 בשלח יד, כ.
20 נדפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן וקס"ח ח"א ע' קעא ואילך. ועם הוספות וביאורים — מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' קכא ואילך. ע' קל ואילך. וראה גם
21 סוכה מת, א. וש"נ.
22 נתבאר בארוכה בהשיחה שלאחרי המאמר (ס"מ ואילך — לקמן ס"ע 345 ואילך).
23 נוסח התפלה וקידוש דיו"ט.
24 פסחים קט, א.
25 אמור כג, ב.

מלוכש בגוף ונפש הבהמית שהיא חומרית, ואיך תוכל לקבל שמחה רוחנית כו'. אך הענין הוא, שזה נעשה ע"י אכילת שלמי שמחה לאחר שהיו מקריבים ע"ג המזבח את החלב והדם כו', שהיו עולים ונכללים באש שלמעלה שהי' יורד ע"ג המזבח²⁶, בחי' אר"י דאכיל קורבנין²⁷, ועי"ז נעשה ריח ניחוח לה'²⁸, ונמשך גם בבשר הבהמה, שלאחרי הקטרת האמורין הי' נקרא בשם בשר קודש, לפי שנמשך בו בחי' קדושה העליונה, ואכילת בשר קודש זה ע"י הבעלים הי' הממוצע שעל ידו יוכל אור השמחה האלקית להתקבל גם בנפש הבהמית, ששרשה מבחי' פני שור שבמרכבה העליונה²⁹, שהוא גם שורש הבהמה הנקרכת ע"ג המזבח.

ולהבין זה, מקדים לבאר שרש ענין האכילה. דהנה כתיב³⁰ אכלו רעים שתו ושכרו דודים. ואיתא בזהר³¹ אכלו רעים לעילא כו' שתו ושכרו דודים לתתא, רעים הם חו"ב דאצילות, שנקראים תרין רעין דלא מתפרשין³¹, וענין אכלו רעים היינו לפי שאו"ס מצד עצמותו הוא פשוט בתכלית הפשיטות, כמאמר³² אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא כו' מבין ולא בבינה ידיעא כו', ומה שנאצל ממנו בחי' חכמה ובינה הרי זה נקרא בשם אכילה, וזהו אכלו רעים, שזהו"ע שאבא יונק ממזל הח' ואימא יונקת ממזל הי"ג³³, דפי' יונק הוא מלשון אכילה. ומ"ש שתו ושכרו דודים לתתא קאי על בחי' זו"נ דאצילות, דכשם שענין השתי' כפשוטה היא להוליך את המאכל שיומשך באברי הגוף, והיינו ע"י המים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך³⁴, כך גם ענין השתי' למעלה הו"ע המשכת האור מבחי' או"א לבחי' זו"נ, שהן המדות שלמטה מהמוחין, שלכן נקראים בשם מדה, מלשון מדה וגבול (דלא כמו בחי' המוחין, שנקראים חירות³⁵), כי החסד והדין מחלקים את האור, שבמקום חסד אין דין ובמקום הדין אין חסד, ועוד זאת, שהמדות הם מקור לבי"ע, שזהו ע"י צמצום האור באצילות להיות בבחי' מדה וגבול.

אמנם לעתיד לבוא לא יהי' ענין האכילה כלל, כמארז"ל³⁶ העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' כו', והיינו, שגם שרש ענין אכילה

31) ח"ג ד, א.	26) יומא כא, ב.
32) תקו"ז בהקדמה (ז, א).	27) ראה זהר ח"א ו, ב. ח"ג לב, ב. ועוד.
33) עץ חיים שער יג (שער א"א) ספ"ט.	28) ויקרא א, ט. ועוד.
שער יד (שער או"א) פ"ג. ועוד.	29) ראה טעמי המצוות להרח"ו פ' ויקרא
34) ראה תענית ז, א.	(ד"ה מצות קרבנות). אור החיים עה"ת אחרי
35) ראה מאורי אור ב, כד.	זו, יד.
36) ברכות יז, א.	30) שה"ש ה, א.

ושת"י כפי שהוא למעלה, בחי' אכלו רעים שתו ושכרו דודים, לא יהי' לעתיד לבוא, בגלל עוצם מעלת הגילוי דלעת"ל שיהי' למעלה מבחי' המדות (שתו ושכרו דודים) ולמעלה גם מבחי' המוחין (אכלו רעים).

ד) **ועפ"ז** יובן גם בנוגע לשביעי של פסח, שאז הי' הענין דקרי"ס, שגם הוא למעלה מענין האכילה. דהנה, בנוגע להגילוי דקרי"ס אמרו רז"ל³⁷ ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל כו'. ולכאורה אינו מובן, היכן נרמז בכתוב שבקרי"ס היתה התגלות אלקות במדרגה נעלית כ"כ. אך הענין יובן ע"פ מ"ש³⁸ ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי גו', ואיתא בזהר³⁹ בעתיקא תליא מילתא, והיינו שהי' אז גילוי אור הכתר שלמעלה מהמוחין, ולכן אמר משה לישראל ואתם תחרישון⁴⁰, כי, שרש הדיבור (שהו"ע הגילוי אל הזולת) הוא מבחי' המוחין, כמאמר⁴¹ אבא (חכמה) יסד ברתא (מלכות, דיבור), שלכן לא ימצא הדיבור בתינוק, אלא רק לאחרי שיבוא בו אור השכל לצרף צירופי אותיות כו'. וכיון שבקרי"ס הי' גילוי אור הכתר שלמעלה מהחכמה, שרש הדיבור, לכן ואתם תחרישון. וכמשל מי שבא לפני מלך גדול, שלא יוכל לדבר כלל מעוצם ביטולו לפני רוממות המלך, וכן אמרו⁴² שאין החכם יכול לדבר בפני מי שגדול ממנו בחכמה. וע"פ האמור לעיל (ס"ג) בפירוש אכלו רעים שגילוי המוחין נקרא בשם אכילה, הרי מובן, שהגילוי דקרי"ס שהוא מבחי' הכתר שלמעלה מהמוחין, הוא למעלה מענין האכילה. וזהו מה שאין שלמי שמחה בשביעי של פסח, שזהו ע"ד שעולם הבא אין בו אכילה כו', אלא צדיקים יושבים ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה, וכידוע⁴³ מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בענין זה, דהרמב"ם⁴⁴ ס"ל דלעתיד יהיו נשמות בלי גופים חומריים, ולכן אין בו אכילה כו', והרמב"ן⁴⁵ חולק על זה, דא"כ, למה נקרא עולם הבא, הלא גם עכשיו נהנין מזיו השכינה בגן עדן בלי גופים, ולכן ס"ל דעוה"ב יהי' כמו עכשיו, שלאחרי התחי' יהיו הנשמות בגופים, ואעפ"כ לא יצטרכו הגופים לאכו"ש, אלא יקבלו חיותם מזיו השכינה — שזהו ע"ד האמור לעיל

37) מכילתא בשלח טו, ב.

38) בשלח יד, טו.

39) ח"ב מח, א.

40) שם, יד.

41) זח"ג (רע"מ) רמח, א. רנו, סע"ב. רנח,

א. תקו"ז תכ"א (סא, ב). תס"ט (קה, ב). שאוועל.

אגה"ק ס"ה (קז, א).

42) ראה אבות פ"ה מ"ז.

43) ראה גם אג"ק ח"ב ע' עז הערה 23.

44) הל' תשובה פ"ח ה"ב. פירוש המשניות

סנהדרין ר"פ חלק.

45) בסוף שער הגמול (ע' שט — בהוצאת

שאוועל).

(ס"ג) שגם נה"ב היתה יכולה לשמוח במועדי הוי' שהיא שמחה רוחנית, אלא שביו"ט הי' ענין זה באמצעות הקרבת שלמי שמחה, משא"כ לעת"ל, ועד"ז בשש"פ, שאז הי' הגילוי דבחי' עתיק, שלכן ואתם תחרישון, כיון שזהו גילוי שלמעלה גם מבחי' אבא יסד ברתא, שלכן אין צורך אפילו בשרש ענין האכילה, שזהו גילוי בחי' המוחין, אכלו רעים, אלא שם נשמחה בו, פי' שם למעלה מעלה בבחי' ההעלם, שזהו אור הכתר שנקרא עתיק, שהוא למעלה מכל התגלות אור ושפע בעולמות אבי"ע.

ה) **וממשיך** במאמר⁴⁶ לבאר עיקר ענין קרי"ס, דלכאורה אינו מובן מ"ש הפך ים ליבשה, הפיכה זאת מה היא, דלכאורה הול"ל בוקע הים, כפשטות הענין שנבקע הים ונעשה בו מסילה לעבור בו, אבל הפך ים ליבשה משמע שנהפך ממהות ים למהות יבשה מלבד מה שנבקע בו, ועל זה לכאורה לא נמצא רמז כלל בתורה. אך הענין הוא, דכתיב⁴⁷ והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, וכתיב⁴⁸ נצבו כמו נד נוזלים קפאו תהומות גו', ומשמעות פשט כתובים אלה, שמלבד זה שהיתה בקיעה בים להיות מסילה לעבור בו, הנה גם עצם המים נהפכו לחומה כמו אבנים⁴⁹, שזהו הפך טבע המים דניידי ואולי, וזהו ענין הפיכת הים ליבשה.

וממשיך לבאר העילוי שבזה ברוחניות, בהקדם ביאור ענין ים ויבשה למעלה, שהם משפיע ומקבל, וכמו היבשה הגשמית שמקבלת השפע מן הים, וכמ"ש⁵⁰ כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא גו', לפי שאינם נשארים בתוכו, אלא הם שבים ללכת, שחוזרים ונובעים בו, והיינו כדי להשקות את הארץ שתוציא צמחה בפירות ותבואות בו, וגם העננים שממטירים מטר והרוה את הארץ והולידה והצמיחה⁵¹, הנה גם הם מקבלים מי אוקיינוס, לחד מ"ד בגמרא⁵² דעבים מימי אוקיינוס שותים, ולכל הדעות הנה מי התהום הם מחלחלים ומשקים את הארץ. ומזה מובן גם בבחי' ים ויבשה למעלה, שהם בחי' משפיע ומקבל.

ויש להוסיף במאמר המוסגר בביאור ענין ים ויבשה בעבודה, דהנה מבואר בשער האמונה⁵³ בענין ההפרש שבין ים ליבשה, ששניהם

46) מאמרי אדה"ז תקס"ח שם (ע' קעד).
 47) בשלח יד, כב. שם, כט.
 48) שם טו, ח.
 49) ראה גם תניא שער היחוד והאמונה
 פ"ב (עו, ב).
 50) קהלת א, ז ובפרש"י.
 51) ע"פ ישעי' נה, י.
 52) תענית ט, ב.
 53) פמ"א (סז, ב ואילך).

הם בחי' אור חוזר דמלכות, אלא שים הוא ממלכות דעיגולים, ויבשה היא ממלכות דיושר. ובעבודת ה' הם ב' אופנים בענין הרצוא. דהנה, יש רצוא באופן דצמאה לך נפשי גו' בארץ צי' ועיף בלי מים כן בקודש חזיתין⁵⁴, דהיינו, גודל התשוקה להשיג ולראות אור פני מלך, אף שלא יוכל להגיע לזה מפני ריחוקו כו', וכדאיתא בזהר⁵⁵ דגם מאן דמיכסיף לאסתכלא ולא יכיל לאדבקא כו' עכ"ז שבחא אית לי', להיותו בבחי' תשוקה עכ"פ, וזהו הרצוא שבבחי' או"ח דעיגולים, ים, שכולו נמשך כלפי מעלה ורוצה לצאת ולהכלל כו', אלא שלא יכיל לאדבקא כו'. ויש רצוא באופן שמשתוקק לקבל את ההשפעה מלמעלה שתומשך למטה דוקא, כמו ואל אישך תשוקתך⁵⁶, שמשתוקקת לקבל שפע הזכר, וזהו הרצוא שבבחי' או"ח דיושר, יבשה. וממשיך לבאר, שהענין דקריעת ים סוף, שבנ"י הלכו ביבשה בתוך הים, הוא, להגביר את הרצוא דבחי' יושר (יבשה) על הרצוא דבחי' עיגולים (ים), היינו, שהרצוא בהיותו בארץ צי' ועיף בלי מים, יהי' (לא לצאת מעצמו וליכלל למעלה, אלא אדרבה) התשוקה להמשכת אלקות ע"י קיום התומ"צ למטה בארץ דוקא, שזהו תכלית הכוונה. ויש לומר שזהו גם הפירוש בפסוק צמאה לך נפשי גו' כן בקודש חזיתין, היינו, שאין הכוונה (רק) להמעלה שבעצם ענין הצמאון, גם אם לא יוכל לרוות את הצמאון ע"י קבלת ההשפעה, כנ"ל מדברי הזהר שיש מעלה בעצם הצמאון, אלא הרצוא והצמאון הוא באופן שמבקשים שיהי' בקודש חזיתין דוקא, שיהי' המשכת וגילוי אלקות למטה בארץ דוקא.

ועתה נחזור לעניינינו לבאר הענין דהפך ים ליבשה, שהים שהוא בבחי' משפיע, נהפך להיות בבחי' מקבל כמו יבשה, והיינו, שמצד גודל מעלת הגילוי דקרי"ס (כנ"ל שראתה שפחה על הים כו') מבחי' עתיק (בעתיקא תליא מילתא), שזהו גילוי אור שלמעלה מדרגת המשפיע, נעשה המשפיע בתכלית הביטול כאבן דומם שלא יכול להשפיע (וכנ"ל שאין החכם מדבר לפני מי שגדול ממנו), דאידי דטריד למיבלע לא פליט⁵⁷.

(ו) **ובזה** יובן גם מ"ש ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה, דפי' ויאר קאי על החושך, שהוא האיר את הלילה. והענין בזה, דהנה, בתחילת הבריאה כתיב⁵⁸ ויבדל אלקים בין האור ובין החושך, ומשמעות

55) כ"ה בשער האמונה שם. וראה זח"א

סט, ב.

56) בראשית ג, טז.

57) ראה חולין קח, סע"ב.

58) בראשית א, ד.

54) תהלים סג, ב"ג. ולהעיר שע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך. רש"ג) — ב"א ניסן שנה זו (תשכ"ד), הותחל אמירת מזמור זה.

פשט הכתובים, שקודם שהבדיל בין האור והחושך היו האור והחושך משתמשים בערבובייה⁵⁹, והיינו, שאע"פ שכבר נברא מציאות האור, מ"מ, לא נבדל מציאות האור בפני עצמו אלא הי' כלול עם החושך ומתאחד עמו כו', ואח"כ הבדיל אלקים בין האור ובין החושך, ואז דוקא יצא האור לפעול פעולתו להיות אור להאיר. ושרש ענין זה למעלה, הנה ידוע שבחי' חושך למעלה אינו כאפילות החושך למטה, אלא ענינו הוא בחי' העלם והסתר בעצמותו, וכמ"ש⁶⁰ 'ישת חושך סתרו, והגילוי מן ההעלם נקרא בשם אור. ולזה הוצרך להיות בחי' הפרסא ומסך המבדיל בין בחי' ההעלם ובחי' הגילוי, ולולי הבדלה זו הי' הכל כלול בבחי' העלם עצמיות המאציל, ולא הי' יכול להיות ענין הגילוי באופן שיהי' מקור להשתלשלות עילה ועלול כו' (וע"ד איידי דטריד למיבלע לא פליט), ורק לאחר שנתמצצם בחי' העלם העצמיות ע"י מסך ופרסא, אז יכול להאיר בחי' הגילוי להיות ראשית ומקור ההשתלשלות, שזוהי בחי' החכמה שנק' אור, שנבדל מן העלם החושך, וכמ"ש⁶¹ והחכמה מאין תמצא, דפי' אין הוא בחי' העלם הכתר, שנקרא חושך, וכמ"ש⁶² מגלה עמוקות מיני חושך. וכיון שבקרי"ס הי' גילוי בחי' עתיק (כנ"ל), אזי האיר מבחי' ההעלם והחושך שלמעלה מההבדלה שמבדלת בינו לבין גילוי אור החכמה. וזהו ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה, שהאיר מבחי' החושך שקדם לאור, ישת חושך סתרו, בבחי' עצמות המאציל. וז"ש⁶³ כיתרון האור מן החושך, היינו, שכאשר מתוך העלם החושך מאיר בבחי' גילוי, יש בזה יתרון אור בכפלי כפלים מעצם הארת האור כו'. וזהו גם טעם הפיכת ים ליבשה, שמבחי' ההעלם נעשה גילוי כו'.

ז) ובוזה יובן גם מ"ש⁶⁴ ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, דלכאורה, פסוק זה סותר למ"ש הפך ים ליבשה, שהים עצמו נהפך ליבשה, היינו, שבחי' ההעלם בא בגילוי, וכאן נאמר להיפך, שהלכו ביבשה, בחי' הגילוי, אלא שגילוי זה הי' בתוך הים שהוא בחי' ההעלם (ולא כמו כל גילוי שנבדל מן ההעלם). אך הענין יובן בהקדם הפלוגתא שבגמרא⁶⁵, דלחד מ"ד שמים קדמו לארץ, כמ"ש⁶⁶ בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ולחד מ"ד ארץ קדמה, דכתיב⁶⁷ ביום עשות ה'

64) בשלח יד, כט. טו, יט.

65) חגיגה יב, א.

66) בראשית א, א.

67) שם ב, ד.

59) פרש"י עה"פ.

60) תהלים יח, יב.

61) איוב כח, יב.

62) שם יב, כב.

63) קהלת ב, יג.

אלקים ארץ ושמים. והענין בזה, דיש הפרש בין בחי' מחשבה לבחי' מעשה, דמה שבמחשבה עולה בראשונה, הנה במעשה יבוא באחרונה, וכמ"ש⁶⁸ סוף מעשה במחשבה תחלה. ומזה מובן, שבבחי' מחשבה הקדומה שלפני ההשתלשלות עלה סוף מעשה בראשונה. ונמצא, שאלו ואלו דברי אלקים חיים⁶⁹, דשניהם אמת, דאף שבמעשה שמים קדמו, הנה במחשבה ארץ קדמה, דסוף מעשה עלה במחשבה תחלה⁷⁰. והנה, בחי' ההעלם (ישת חושך סתרו) שנתגלה בקרי"ס הוא בחי' מחשבה הקדומה. וכיון שבמחשבה ארץ קדמה לשמים, א"כ, בשעה שהלכו בנ"י בים, שזהו גילוי בחי' מחשבה הקדומה, הרי ארץ קדמה לשמים, ויבשה (ארץ) קדמה לים (שמים), כי ים דומה לרקיע⁷¹, וגם הים נברא ראשונה במע"ב, כמ"ש⁷² ורוח אלקים מרחפת על פני המים עד שאמר יקוו המים⁷³). וז"ש ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, פי', שהלכו שם בבחי' יבשה שקדמה לים, דהיינו, כמו שהיבשה היא בבחי' מחשבה הקדומה (ולא כמו שהיבשה היא אחר הבריאה שהמים קדמו לה). ועפ"ז מובן שאין זה בסתירה כלל להפך ים ליבשה, אלא אדרבה, שני הפסוקים הללו הם ענין וכוונה א', דהיינו, שבחי' ההעלם בא לידי גילוי, שזהו גילוי בחי' מחשבה הקדומה, ששם ארץ קדמה, ובמילא הלכו שם בבחי' יבשה שקדמה לים. ופי' ביבשה בתוך הים אינו שהגילוי נכלל בהעלם, אלא הפי' הוא שגילוי זה (יבשה) הוא באופן שנתגלה כמו שהי' בהעלם במחשבה הקדומה, שזה יכול להיות רק עי"ז שהפך ים ליבשה, שההעלם בא בגילוי. ונמצא שהם ענין א', (ומסיים בהמאמר⁷⁴) וד"ל (ע"כ תוכן המאמר בכללות, ועד"ז מבואר בקיצור בלקוטי תורה ד"ה ששת ימים תאכל מצות⁷⁵).

(ח) **והנה** בהמשך הביכל, בד"ה ולהבין כל הנ"ל בתוספת ביאור⁷⁴, מביא מ"ש בהקדמה לקרי"ס⁷⁶, ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, ומדייק בזה⁷⁷, דלכאורה אינו מובן, מה איכפת לן אם הי' מלאך האלקים הולך לפני מחנה ישראל. וגם מ"ש⁷⁸ ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם ויבוא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל

(73) שם, ט.	(68) פיוט לכה דודי.
(74) מאמרי אדה"ז שם ע' קעה.	(69) עירובין יג, ב. וש"נ.
(75) הנ"ל הערה 20.	(70) ראה גם תו"א ותו"ח ר"פ ויגש.
(76) בשלח יד, יט.	ובכ"מ.
(77) שם ע' קעט.	(71) חולין פט, א.
(78) בשלח שם, יט-כ.	(72) בראשית שם, ב.

הלילה, דמשמע דפי' ויבוא קאי על מלאך האלקים ועל הענן שהזכיר קודם, כדי להבדיל בין מצרים לישראל, ועליהם הוא אומר ויהי הענן והחושך גו', שהם האירו את הלילה, ולכאורה, אם הם האירו, הרי לא הי' מסך מבדיל בין ישראל למצרים, אא"כ נאמר שהי' מאיר לישראל בלבד ולא למצרים. וגם, מהו אומר⁷⁹ ויהי באשמורת הבוקר וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן גו'. וגם יש להבין מה שלאחרי הבדלה זאת נאמר⁸⁰ ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים.

ויובן כל זה בהקדם מ"ש בעץ חיים⁸¹ על מאמר הידוע⁸² דאפילו אור קדמון אור צח כו' אוכם הוא קדם עילת העילות, שבחי' אור קדמון הוא א"ק, ולגבי עצמיות אור א"ס אוכם הוא, וכמו שרגא בטיהרא כו'.⁸³ אמנם, רק לגבי עילת העילות אוכם הוא, אבל לגבי ע"ס וא"א שלמטה הימנו שנמשכים ע"י הפסק הפרסא, נקרא אור צח אור מצוחצח, שהרי ידוע שרק בחינת מלכות דא"ק נעשה מקור לג' רישין דע"י. ונמצא, שככל שהעילה קרובה יותר לעלול, נקרא העלול חושך ולא אור. ועז"נ ויבדל אלקים בין האור ובין החושך, שנעשה בחי' פרסא להבדיל בין העילה להעלול, כדי שיהא העלול נקרא אור להאיר למטה הימנו (ולא יהי' נכלל ובטל בעילה כשרגא בטיהרא). וזהו ענין הפרסא שבין א"ק לע"י, כדי שלא יהא נק' אוכם אלא רק לגבי עילת העילות שלמעלה מהפרסא, אבל למטה מן הפרסא יהי' נקרא אור, אור צח כו'. ועד"ז יש בחי' פרסא להבדיל בין אור הקו לבחי' א"ק, כדי שיהי' הקו הזה נקרא בשם אור להאיר לא"ק (שהרי לפני"ז הי' הקו נכלל במקורו בעצמות אור א"ס). וכל זה הוא בסדר ההשתלשלות מעילה לעלול כו'. אבל בשעת קרי"ס הי' הגילויי שלא כסדר ההשתלשלות, כמ"ש ויהי הענן והחושך, והיינו, שהאיר האור העליון של העילה הראשונה כמו שהוא ללא הבדלת הפרסא, כמו שהיא קרובה לעילת העילות, שאז נקרא אוכם, בבחי' א"ק.

ובזה יובן מ"ש ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וגו'. דהנה, ישראל עלו במחשבה⁸⁴ הקדומה דא"ק, וכמאמר⁸⁵ אתם

וראה גם סה"מ עת"ר ע' מה.	(79) שם, כד.
(82) תקו"ז ת"ע (קלה, ריש ע"ב).	(80) שם, כא.
(83) חולין ס, ב.	(81) כ"ה בשם העץ חיים במאמרי אדה"ז
(84) ב"ר פ"א, ד.	תקס"ח שם. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא
(85) יבמות טא, רע"א.	שם (ע' קעו). סה"מ תרל"ב ח"ב ס"ע תרכה.

קרויין אדם, דהיינו בחינת אדם קדמון. ובחי' מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל היינו בחי' הפרסא המבדלת בין הקו לא"ק שהולך לפני מחנה ישראל, כדי שאוא"ס יהי' נק' בשם אור המאיר לנש"י [ולמטה יותר הו"ע הפרסא שמבדלת בין אצילות לבי"ע]⁸⁶, כדי שמלכות דאצילות תהי' כתר לבריאה, ונק' מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל, דמלכות היא כנסת ישראל כנודע]. וזהו גם ענין עמוד הענן שעומד לפניהם, שהוא בחי' המסך, והיינו מפני שאור ההעלם (החושך) הוא גנוז בלבוש, כמו עד"מ עומק אור השכל של הרב המלוכש בדברי משל וחידות כדי שיומשך גם לתלמיד קטן⁸⁷, וכך הענן הוא לבוש לאור הנעלם. וזהו המשך הפסוקים ויסע מלאך האלקים גו' וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן גו' ויעמוד מאחריהם, פי', שלא הבדיל להם להיות כמו פרסא, ולכן האיר להם בחי' הענן והחושך דוקא, שזהו האור כמו שהוא למעלה מהפרסא, והיינו, שהיתה ההמשכה מבחי' ההעלם דכתר ובחי' עתיק וא"ק עד לאור שלפני הצמצום הראשון, שזהו"ע הפך ים ליבשה, שלכן ראתה שפחה על הים כו' כנ"ל. וממשיך בכתוב ויבוא בין מחנה מצרים וגו', שבזה בא לבאר שבחי' הבדלה זו נעשה למצרים דוקא, ולא לישראל, והיינו לפי שרש אוה"ע הוא מבחי' הצמצום (שזהו כללות הענין דמצרים כו'), אלא שלמעלה הוא בחי' ההעלם שקדם לבחי' האור, אבל למטה נעשה מזה מסך והבדל גמור להחשיך ולהעלים עליהם באמת, וז"ש ויעמוד מאחריהם להבדיל ולהעלים לגמרי, וכמארז"ל⁸⁸ שהפרידן מאחדותו. ונמצא, שבחי' אור ההעלם נעשה גילוי אור לישראל ומסך מבדיל למצרים, ולכן לא קרב זה אל זה כל הלילה, לפי שזה בא בתכלית העילוי, וזה בא בתכלית הירידה [עד אשמורת הבוקר, שאז השקיף ה' על מחנה מצרים בעמוד אש גו', ועי"ז נתבטלו ממציאיותם, כמ"ש⁸⁹ ויהם את מחנה מצרים, ולכן אמרו⁹⁰ אנוסה מפני ישראל]. ואח"כ נאמר ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים גו', שהאיר מבחי' רוח מזרחית עזה בא"ק שנק' קדמון, והיינו, שהאיר בא"ק בחי' אוה"ס שלא ע"י פרסא, ולכן ויבקעו המים, שמבחי' ההעלם נעשה גילוי. אך זהו דוקא לישראל,

העמים כו' [ואתחנן ד, יט] וארז"ל [ע"ז נה, א] שהחליקן בדברים כו' כלומר שהפרידן מאחדותו ית' כו' וכמ"ש במ"א". וראה גם מאמרי אדה"ע על פרשיות התורה ח"א ע' עד. לקו"ש ח"ט ע' 112. ועוד.
89) בשלח יד, כה.

86) ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פי"ג יד. שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"א. ובכ"מ.
87) ראה גם תו"א לך יב, ד. סהמ"צ להצ"צ ז, א. ובכ"מ.
88) ראה מאמרי אדה"ע תקס"ה ח"ב ע' תתכב: "אשר חלק ה' אלקיך [אותם] לכל

ולא למצרים, בגלל ההבדלה שנעשית ע"י עמוד הענן, כנ"ל. וזהו סדר הפסוקים, שתחילה נאמר ויסע גו' ויבוא גו', ואח"כ ויט גו', וד"ל.

ט) **ומסיים** במאמר⁹⁰ בביאור שרש ענין העוה"ב שאין בו אכילה כו', ובהקדם מש"נ בתחלת המאמר⁹¹ תוספת ביאור בענין אכילת בשר שלמי שמחה, שהוא הממוצע להמשיך בחי' שמחה האלקית גם בנה"ב, ע"פ המבואר בעץ חיים⁹² בענין תוהו ותיקון, דרפ"ח ניצוצין נפלו מעולם התוהו בעולם הבריאה, ומהם שרש התהוות פני ארי' פני שור כו' בבי"ע, עד התהוות נפש הבהמית הגשמית למטה. והנה ידוע ששרש התוהו גבוה מבחי' התיקון, ולכן יש בכח המאכל להחיות את האדם. וזהו גם מה שכדי שהשמחה דמועדי הוי' תומשך גם בנה"ב הרי זה ע"י בשר שלמים דוקא, כי, לאחרי הקטרת החלב והדם להיות ריח ניחוח להוי', מצד שרשו בבחי' התוהו שלמעלה משם הוי' דתיקון, שלכן נעשה ריח ניחוח להוי', כמו ריח מדבר המבושם ביותר שמשיב את הנפש, אזי נתעלה הבשר בבחי' קדושת אורות העליונים דתוהו, ולכן יש ביכולת אכילת בשר זה להעלות את נה"ב שגם היא תקבל מבחי' השמחה העליונה, כיון שאין זו אכילת בשר סתם, בשר תאוה, בבחי' השבירה, אלא בשר שלמים שנעשה קודש לה'. אמנם, בשביעי של פסח לא היו צריכים לבשר שלמי שמחה, משום שנאמר שם נשמחה בו, כנ"ל (ס"ד). וזהו גם החילוק שבין ימות המשיח לתחיית המתים (עולם הבא), שבימות המשיח יהי' עדיין אכילה ושתי' לגופים, וכמו הסעודה דשור הבר כו'⁹², וכל המצוות יהיו נעשים בענינים הגשמיים, כמו מצות הקרבנות, כמאמר⁹³ ושם נעשה לפניך כמצות רצונך, ורק עוה"ב אין בו אכילה כו'. וטעם הדבר, לפי שבימות המשיח תהי' עליית המלכות רק בבחינת החכמה (ששם ישנו ענין האכילה, אכלו רעים, כנ"ל ס"ג). אמנם בעוה"ב שהוא אחר התחי', תהי' עלי' גדולה יותר לבחי' המלכות, שתתעלה בבחי' אור הכתר שלמעלה מהחכמה, ולכן לא תהי' אז הגשמה אנושית כלל, שלא תהי' אכילה ושתי', וגם כל המצוות לא יהיו אז בענינים גשמיים, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן (בחי' אור הכתר) בראשיהן ונהנין מזיו האלקי בבחי' הרגשה גופנית, והיינו שיקבלו חיות גשמי

92) ראה ויק"ר פי"ג, ג. תנחומא שמיני ז.

ועוד.

93) בתפלת המוספין דיו"ט.

90) מאמרי אדה"ז שם ע' קפ ואילך.

91) ראה עץ חיים שער הכללים פ"א-ב.

ובכ"מ.

מבחי' האור האלקי כמו המזון הגשמי עכשיו. ומסיים בהמאמר⁹⁴, ושרש הדברים, כי בחי' המלכות כלולה מעשר ספירות, ויש בה עשר עליות עד בחי' עלי' היותר עליונה, היינו בחי' עליית אור הכתר שבה, והוא בעוה"ב, אבל בימות המשיח אין העלי' רק בבחינת החכמה שבה בלבד, והמשכיל יבין, וד"ל. ובהגהת הצ"צ שם⁹⁴: וזהו שלימות המשיח יהי' הכנור של שמונה נימין ולעתיד לבוא יהי' של עשרה נימין⁹⁵ (והיינו, דשמונה נימין קאי על הספירה השמינית שהיא ספירת הבינה, שכוללת גם חכמה, דחכמה ובינה הן תרין רעין דלא מתפרשין, אבל לעוה"ב יהיו עשר נימין, כיון שיהי' גילוי בחי' הכתר⁹⁵).

(י) **וזהו** ענין שביעי של פסח שבו הי' הגילוי דקרי"ס, כמ"ש הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו, כמשנת"ל שאז האיר בחי' עתיק כו', וזהו שם נשמחה בו, שם דייקא, למעלה מעלה בבחי' ההעלם כו', ולכן אין צורך באכילת בשר שלמי שמחה כו'. אמנם, אף שבקרי"ס הי' הענין דשם נשמחה בו (כפי' הא'), במהותו ועצמותו ממש, והוא בחי' שמחה של מצוה⁹⁶, מ"מ, עיקר הגילוי יהי' לעתיד לבוא, כאשר בנהר יעברו ברגל, כמ"ש והניף ידו על הנהר גו', ושם דייקא נשמחה בו (כפי' הב'), שאז תהי' השגת הוי' דלעילא, משא"כ עתה שאינו אלא בבחי' אמונה (וקבלת עול), כמבואר בתו"א⁹⁷ בפירוש מ"ש⁹⁷ ויראו העם את הוי' ויאמינו בהוי', דמ"ש ויראו העם את הוי' היינו בחי' הוי' דלתתא, עלמא דאתגלייא, שהוא בבחי' השגה, ושייך בו לשון יראה, יראה בושת, כמשל הרואה את המלך כו', ומ"ש ויאמינו בהוי' היינו בחי' הוי' דלעילא, עלמא דאתכסייא, שאינו נראה ומושג, ולא שייך בו בחי' יראה, כי אם אמונה. וזהו גם מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, כי ביצי"מ הי' זה בבחי' אמונה, ולעתיד לבוא אראנו נפלאות, באופן של ראי'. ובוה גופא הנה תחילה יהיו ימות המשיח, שאז יהי' שייך הענין דאכילה ושתי', כמו ביצי"מ, ואדרבה, ביצי"מ הי' באופן נעלה יותר (כפי' הא'), שהי' אז הגילוי דקרי"ס שראתה שפחה כו', שלכן אין צורך באכילת בשר שלמי שמחה. אבל אח"כ, בעוה"ב שלאחר התחי', יהי' עיקר הגילוי באופן נעלה יותר באין ערוך (לא רק כינור של שמונה נימין, אלא של עשרה נימין), שלגבי גילוי זה הנה הגילוי דיצי"מ הוא

96 תו"א בשלח סד, סע"ב.

97 בשלח יד, לא.

94 מאמרי אדה"ז שם ע' קפא.

95 ראה אוה"ת בראשית ח"ב שכה, ב.

שמות ע' פו. תהלים (יהל אור) ע' עב-עג.

בדרך טפל בלבד (כפי' הבי'). וכל זה נעשה ע"י מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁹⁸, שעיי"ז באים לקיום היעוד ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר⁹⁹, אראנו נפלאות, באופן דראי' מוחשית¹⁰⁰, שזוהי המעלה דמתן תורה¹⁰¹, והי' גם ביצי"מ ובקרי"ס, אבל בעיקר יהי' לעתיד לבוא¹⁰⁰, בניסן עתידין להגאל, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

100 לקו"ת צו יז, ב. שער האמונה פנ"ט ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' רא. ובכ"מ.
101 ראה תניא פל"ו (מו, א).

98 ראה תניא רפל"ז.
99 ישעי' מ, ה.